

A L'ENTORN D'UN LLIBRE INICIÀTIC

Jaume Pont

L'aspiració insatisfeta de l'individu romàntic només té una fita: el retorn a la naturalesa elemental i al pòsit sagrat de l'univers. Una aspiració, cal recordar-ho, feta d'exaltacions i caigudes, tintada tan aviat del rapte tràgic i de la invocació ritual xamànica, com de l'abatiment i la malenconia. No pot ser d'una altra manera per a qui pateix la seva soledat com una llei implacable de l'existència terrenal. La recerca d'un altre espai i un altre temps, tornaveu de l'edat d'or, acaba convertint-se en la manifestació d'un somni únic on es confonen, sense solució de continuïtat, les formes metafísiques de l'Absolut, de Déu o els déus, de l'Ésser i el Nores.

La veu poètica de la primera part de *Llarg camí llarg*,¹ el llibre inaugural de la trajectòria poètica de Marc Granell, transitava per aquest desitjat camí de retorn a la manera d'un oficiant antic, amb el rostre reflexat en el mirall del mite, de la taumatúrgia tràgica, de la paraula dels presocràtics i del llibres sagrats dels gnòstics. Però aquest mirall no solament era una fita analògica en la què Granell projectava, a través de la poesia, la seva personal reflexió sobre la condició i el destí de l'ésser humà, sinó que també era un *llindar* definitori de la seva poètica. De l'abans d'aquest llindar, en especial de l'arrel metafísica que el sustenta, així com del conflicte permanent que genera en la visió del món de tota l'obra posterior de Marc Granell –amb l'alternativa oberta entre la contemplació pura i el reclam de la vida quotidiana–, ens parla precisament *Llarg camí llarg*².

I. El punt de partença del llibre s'origina en la mateixa consciència de la soledat metafísica. «Soledat del cos», la primera part de *Llarg camí llarg*, postula, en aquesta línia, un reencontre amb el no-res originari, per tal de retrobar així les deus sagrades de la creació. Tot seguint els ecos ascètics i místics de l'orfisme, l'esperit s'entén com la memòria de la puresa de

¹ *Llarg camí llarg*, Premi «Vicent Andrés Estellés» 1976, Ed. Tres i Quatre, València, 1977.

² Vegeu, en aquest sentit, Joaquim Marco i Jaume Pont, *La nova poesia catalana*, Edicions 62, Barcelona, 1980, pàgs. 134-138.

l'origen i, en conseqüència, com l'aspiració residual a un món diferent del nostre. Si el cos, i la vida mateixa, no són altra cosa que la manifestació d'un exili i la condemna d'una condició, amb la morta bategant al seu d'un exili i la condemna d'una condició, amb la mort bategant el seu centre, cal retornar al principi on la unitat i la diversitat, esperit i matèria, eren una sola cosa, Ressonen aquí motius òrfics i pitagòrics després desenvolupats per Empèdocles; hi ressona a més a més, és clar, la veu d'Heràclit, amb la idea de l'etern retorn i la circularitat infinita, la cabalosa semença de Plató i els neoplatònics i, a l'entorn de la modernitat, les veus del romanticisme alemany. En tot cas, es fa palès que «hi ha –com diu Francesc Calafat– una enyorança d'un mític passat remot en el que l'home devia haver estat integrat harmoniosament en la natura (com a conseqüència d'una desconfiança amb el present) i una preocupació metafísica»³; o dit en paraules de Josep Iborra: «la temptativa d'un poesia metafísica que canta l'exili del cos i la 'nostàlgia infinita del ser' (...) El poeta viu la tensió entre l'oblit i la memòria dels orígens, el temps i l'eternitat, l'ombra i la llum... En definitiva, entre el 'destí' i la 'morada'...»⁴

El retorn a aquesta font primordial del mite la retroba Marc Granell en la representació del viatge com a *quête* i en la imatge del camí com a pelegrinatge al centre espiritual. Una *mise en abisme* que reproduïx els estadis de l'epos homèric com a camí d'iniciació, amb la recerca de la pròpia identitat com a objectiu cabdal. L'estructura trifàsica del llibre («Soledat del cos», «Ombra vida» i «Desig plogut») es correspon amb aquest plantejament. Així, trobem a *Llarg camí llarg* un primer estadi marcat pel conflicte agonístic (*agon*) de la veu i la postulació d'un viatge de retorn cap a l'espai metafísic; un segon estadi que dona pas a la confrontació oberta, a la lluita interior (*pathos*) entre el ser y el pensar; i, en últim terme, un tercer estadi on el debat obert acaba amb la revelació, agnició i reconeixement (*anagnòrisi*) del sentit veritable d'aquest camí iniciàtic, és a dir: en el convenciment de que no hi viatge ni *quête* al centre espiritual sense el reconeixement i l'acceptació de la vida. Només així es restitueix la unitat a la diversitat, i a l'inrevés.

II. Com hem dit, tota l'escriptura de *Llarg camí llarg* ve generada per la consciència de la soledat. El primer poema del llibre i de l'estadi agonístic esmentat, «¿No és desert morir haver viscut...»,⁵ principia amb una

³ *Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990*, Edicions de la Guerra, València, 1991, pàg. 34.

⁴ «La nova poesia catalana al País Valencià, 1974-1977 (II)», *Reduccions* núm. 5, juliol de 1978, pàg. 54).

⁵ M. Granell, *op. cit.*, pàg. 13.

interrogació retòrica llençada precisament al buit d'un espai on hi regna l'advocació nihilista («l'inassolible», «l'innombrable») i escatològica:

Inútil és la vida quan el temps ha arribat
de ser el teu cos sorra en la sorra confós.

Des d'aquesta mirada, la vida no és altra cosa que terra erma, deshabitada, i el cos el seu territori d'absències.⁶ S'enyora, doncs, l'harmonia sagrada de l'ésser primordial i l'amor com a principi essencial de la creació tota: «És en amor que l'amor conclou...»⁷

La idea de circularitat, i amb ella el ritual cíclic d'un temps i d'una natura inflexible – presents al llibre des de la semantització de l'*ouroboros* del títol en inversió simètrica –, no deixen en cap moment d'afermar la seva presència: ritualitzacions de la llum i l'ombra, el dia i la nit, la vida i la mort constants. Tot sembla devorat per un conflicte agonístic sense solució aparent. Però serà d'aquest conflicte d'on Marc Granell farà brollar la solució dialèctica al problema plantejat. A mida que avancen els poemes de la primera secció del llibre, ens adonem que la veu poètica cada cop s'allunya més de l'abstracció del discurs inicial i, paral·lelament, es fa més sensible a un batec còsmic que prové dels senyals concrets de la natura: veus i colors, llum i ombres arrelades ara a la pulsio de la matèria, parts del cos que es revelen vives i latents. La mirada eterna i l'alè del sagrat reverberen en els signes de l'efímer. Des d'aquesta filosofia de la naturalesa, la matèria no deixa de ser habitada per símbols transcendents i hierofànics, però ho fa des d'una traducció material, eròtica i corporal. De la mateixa manera, aquell desig infinit («inassolible») segueix alimentant una aspiració insatisfeta, però ara es manifesta des de l'acceptació o l'actitud oferent i no des de la segregació.

Tot aquest reconeixement és indestriable del conflicte plantejat a la fase inicial de *Llarg camí llarg* i, molt especialment, de la resolució defini-

⁶ El motiu del «cos deshabitat» no és exclusiu de *Llarg camí llarg*, sinó que ocupa un lloc determinant en tota l'obra de Marc Granell. En aquest sentit, ens sembla de seguiment obligat el corrent intertextual que Granell manté amb l'obra de Juan Hidalgo i, sobretot, amb la d'Emilio Prados. Ambdues presències han estat assenyalades per F. Calafat (*op. cit.*, pàg. 35). Del primer dels poetes citats (vid. J.L. Hidalgo, *Obra poètica completa*, edició i pròleg de Maria de Gracia Ifach, Institució Cultural de Cantabria, Santander, 1976), haurem de remetre'ns als llibres *Raíz* (1944) i *Los muertos* (1947), mentre del segon s'imposa la lectura de tota la seva obra, amb el centre d'irradiació del llibre *Cuerpo perseguido*, 1927-1928 (vid. *Poesías completas*, edició i pròleg de C. Blanco Aguinaga i A. Carreira, Aguilar, México, 1975-1976, 2 vols). Pel que fa al despullament metafísic de la primera part de *Llarg camí llarg*, la mateixa operació caldria remetre-la al diàleg de Granell amb l'obra inicial de Jaime Siles (*Canon*, Llibres de Sinera/Ocnos, Barcelona, 1973).

⁷ *Ibidem*, pàg. 17.

tiva amb què s'enfronta, com veurem més endavant, la seva tercera secció. El salt entre una i altra és enormement significatiu. Com dèiem en un altre lloc, «enfront del Temps, de la Mort, el poeta albira la presència de l'amor com l'únic acte veritable. Un amor entès no pas com una entitat en la memòria, o com un element especulatiu que es complau en ell mateix a través dels camins del record i de la memòria, sinó tot el contrari. Per això l'amor sol pot ésser moviment, acte, desig i incandescència de cossos, i alhora l'oblit perfecte de l'origen».⁸ L'àngel caigut reconeix la seva condició terrenal. Com llegim a «Damunt el ventre nu d'una verge...»:⁹

(Ets àngel, no déu, afany de núvols,
i ets pedra en el temps i ets ombra
de tu mateix alçant entre les mans
aquest oblit perfecte de l'origen.)

En tésitura semblant es manifesta el poeta a «No és l'escuma qui ama repetició, correlació i oposició intensifiquen el paper de les isotopies simbòliques de filiació metafísica. No es estrany que el procés indgatori amb què es manifesta la veu poètic, es correspongui amb un plantejament hermenèutic de símbols i mites. Al cap i a la fi, la dimensió introspectiva dels poemes és la principal basa de Marc Granell a l'hora d'interrelacionar un codi verbal marcat conceptualment per l'orientació filosòfica, la sobresignificació i la densitat. Els cmps lèxics estableixen un context reticular de referències orientades pel conflicte agonístic, en ordres semàntico-simbòlics de caràcter dual que aguditzen les isotopies d'essència/existència, ser/pensar, vida/mort, espai/temps, sagrat/profà, llum/ombra, terra/cel, cos-matèria/ànima-esperit. Es tracta, en la majoria dels casos, d'ordres intercanviables. Tant el pla nominal com el verbal, així com atribucions i modalitzacions, remetent a aquest nivell de sentit¹²,

⁸ J. Marco i J. Pont, *op. cit.*, pàg. 135.

⁹ *Ibidem*, pàg. 29.

¹¹ *Ibidem*, pàg. 35.

¹² Per a una posterior anàlisi d'aquest nivell –anàlisi que, ara i aquí, excedeix el propòsit de la nostra lectura–, caldrà contrastar el procés d'intensificació de les funcions nominals, adjectives i verbs, així com els nuclis dels camps semàntico-simbòlics resultants. La interrelació i la posterior interpretació d'aquests nuclis, a partir d'un seguiment de les corresponents freqüències d'aparició (les indiquem entre parèntesi), ens portaria a resultats molt significatius, com es dedueix de la relació següent (es limita a la primera secció del llibre: «Soledat del cos»): *Funció nominal*: ser, absència (7), cos, ombra, núvols (96), déu/s, origen, temps, destí, costum, escuma (5), memòria, oblit, nostàlgia, passió, nit, llavis (4), vida, amor, instant, repòs, fatiga, llum, mati, horitzó, braços, mar, bosc, gesmiris (3), no-res, silenci, esperança, capvespres, veu, ulls, neu, jardí, àngel, altars, calze (2), mort, record, efímer, deler, desig, anhel, ventura, sagrat, àmbit, forma, presència,

tot desenvolupant un discurs que tendeix a la condensació de proposicions negatives, digressions especulatives o filosòfiques, raonaments expositivodemostratius i, en molts casos, com a resultat del debat interior, a finals de poema decantats cap a la expressió gnòmica.

III. És evident que aquesta fase inicial de la trajectòria poètica de Marc Granell, si la contemplem a l'esguard de la tradició de la modernitat, guarda algunes concomitàncies amb la requisitòria del pensament romàntic i postromàntic –de Carus a Novalis, de Nerval a Rimbaud–, en el ben entès que el poeta romàntic es guia pel reclam d'una revelació de caràcter teofànic a la què únicament s'hi pot accedir mitjançant la fe amb el poder irracional de l'esperit. Des d'aquesta besllum –la besllum del Somni romàntic–, la veu poètica de *Llarg camí llarg* pren consciència de la *nostàlgia d'ésser exiliat* i de la nostàlgia del *coneixement* que el reclama. Però, en tot cas, cal transitar aquest espai i conèixer l'abast dels seus límits, perquè com diu Albert Béguiní:

Aquell que, desesperat de no trobar per mitjà de les facultats normals cap realitat que l'acomenti, ha emprès el gran vitge cap a la nit –induit al mateix temps per la necessitat poètica–, s'aturarà al caire de l'abisme entrevist. Un cop arribat al cim del turó, desd d'on la mirada abasta les dues pendents, ja no anirà més lluny. Perquè el coneixement del Somni li permetrà tornar, però enriquit d'una comprensió nova, a la llum d'aquest món (...) Els romàntics no van ignorar aquests límits fatals i precisos (...) Sabien que el somni només era fecund quan la persona trobava en ell un aprofundiment i tornava després a la vida conscient: però a una vida conscient ja transfigurada, percebuda amb ulls nous.¹³

Marc Granell escriu la segona i la tercera secció del llibre, «Ombra viva» i «Desig plogut», des del sentit d'aquesta nova percepció. Com el títol de la segona secció indica, «Ombra viva», l'espai intangible i deshabit

sentits, nuesa, harmonia, abisme, exili, principi, naixença, retorn, segles, anys, hores, mitjanit, penombra, sol, albada, morada, alcova, oració, temple, home, testimoni, viatger, donzelles, verge, mirada, sabor, crit, bes, llàgrimes, mans, ventre, camí, sorra, cendra, terra, pedra, vent, flors, coloms, rellotges (1); *funció adjectiva*: etern (7), immòbil, antic (4), impossible, nu/a (3), perpetu, infinita, lleu, deserta, mut/da, blava (2), perfecte, únic, impertorbable, infinites, inassolible, perenne, possible, pur, breu, sol, obscur, humit, rojes (1); *funció verbal*: ésser (amb valor d'essència o existència, apareix a tots els 13 poemes de la secció), habitar (6), naïxer (4), reposar (3), morir, amar saber/-se, morar, vesprejar (2), existir, viure, eternitzar-se, enamorar-se, acostumar-se, descansar, partir, avançar, ascendir, abastar, fugir, elevar, alçar, inclinar, davallar, precipitar, deixar, desvetllar, conèixer, enganyar, concloure, entendre, oblidar, enyorar, plorar, mirar, esclatar, vessar, consumir, combatre, cremar, fosquejar (1).

¹³ *L'âme romantique et le rêve: Essai sur le Romantisme allemand et la Poésie française*, José Corti, Paris, 1939 (trad. cast. *El alma romántica y el sueño*, F.C.E., México, 1996, 4ª reimp., pàg. 486; la traducció catalana de la citació és nostra).

del cos («ombra») és ara entrevist com una latència «viva». El to del discurs, menys filosòfic i amb un menor accent del pensament abstracte, confirma aquesta substanci flexió. La nova visió, més intimista, es concreta sobretot en un decidit apropament, i també en una major representació, d'éssers i objectes propers a l'existència immediata. Això, un cop contrastat amb el mòbil de la soledat inicial del llibre, té, com és obvi, una traducció reveladora. Aquell soledat era de filiació metafísica, embaladida i abstreta per un «jo» reverberant en ell mateix.¹⁴ Ara, en canvi, el sentit de la soledat no existeix sense un arrelament material i físic. El subjecte que parla en aquesta segona part del llibre, deixa de banda el seu paper de titella en mans de l'entrellat còsmic i comença a parlar-nos de la seva dimensió corporal. El somni d'harmonia universal es trasllada a la vida i al present.

Aquest afany de reconstrucció d'uns nous senyals d'identitat comporta, de manera sistemàtica, l'exercici catàrtic de tota una sèrie d'estigmes que, quasi sempre, passen per l'autorreferència de l'espai i el temps propis –Vegeu, p.e. «Aqueix sóc jo (Davant un bust meu)»:¹⁵

Contemplo la teva
inútil soledat
esperant la improbable
carícia d'algun nen
que aombra els seus ulls
quan et troba,
tan lluny el teu esguard sense pupil·les,
en l'angle més trist de la cambra
on hi hagué altre temps anells oblidats,
violetes, rellotges
buits.

Els sis poemes d'«Ombra viva» no fan altra cosa que apropar-nos a aquestes ferides obertes, des d'una perspectiva que aborda l'elegia temporal i la mirada comprensiva, en lloc preferent, del món perdut de la infància. Una infància, però, que malgrat la condició elegíaca, ho té tot menys la simple reconstrucció complaent d'una imatge al voltant del paradís perdut. Perquè, en la mirada que projecta Granell cap al passat, cap a l'enclau crític de la seva educació sentimental, la consciència del temps o, encara millor, el sentiment del temps, no existeix sense la mesura de la

¹⁴ Són constants, en aquest sentit, les expressions tendents a emfasitzar l'essencialitat del subjecte, p.e.: de si mateix/a (pàgs. 19,25), en si mateix (pàg. 33), en si (pàg. 35), sent ell mateix (pàg. 35), ser u (pàg. 35), ser que meu no era (pàg. 33).

¹⁵ M. Granell, *op. cit.*, pàg. 41.

història: de la «seva» història, de la «seva» pròpia memòria personal i la de la seva terra, en un sentit ètic, moral i polític. Som molt lluny del discurs dels primers poemes del llibre. Com poetitza Granell a «Vesprada de festa»,¹⁶ aquesta infància, conté la paradoxa de retornar-nos al reducte del martirologi, físic i espiritual, d'un temps orfe de llibertat, però alhora posa de relleu que només des de la seva total acceptació serà possible la reconstrucció del present:

Ací segut.

Mentre el sol parpelleja en els tolls que ahir
trencaren l'eterna simetria del pati
on totes les vesprades
fèiem gimnàstica uniformats,
blau i blanc, entre quaranta
nens sufocats en els sseus crits,
els seus afanys per tal de ser
el més hàbil, més veloç, més fort,
per tal de ser el més inútilment lliure.

Ací segut.

Mentre observes la gent que passa
i el sol parpelleja en els tolls
i ja no m'importa. És festa
aquesta vesprada.

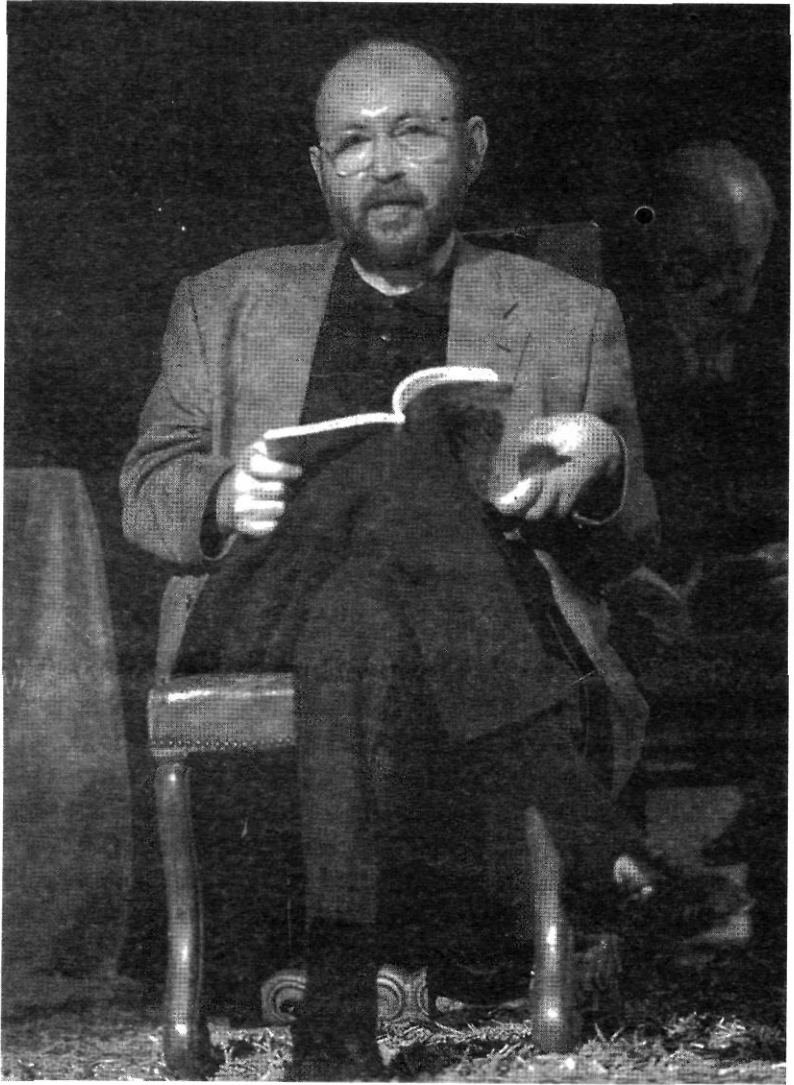
El despullament interior acaba retrobant el propi cos i, en termes eròtics, el veritable valor de «l'altre» cos. L'arrelament a la vida i la necessitat de comunicació lluiten per sobreposar-se a l'estigmatització pessimista. Les constants reflexions de Granell al voltant de la mort, en molts casos a través del *fatum* barroc i la identitat entre bressol i sepultura –p.e. els poemes «Silenci de vesprada» i molt especialment «Passeig»–,¹⁷ queden mitigades per la necessitat d'adveniment d'una llum amb caràcter epifànic. resulta decisiu, en aquest sentit, l'últim poema d'«Ombra viva», intítulat «Alba»,¹⁸ on es contempla l'arribada d'aquesta llum des del convenciment que amb ella –símbol de l'agnició iniciàtica– el subjecte poètic «desperta / d'un somni llarguíssim» i obre el *llarg camí* / de la vida:

*Com aquell que desperta
d'un somni llarguíssim i mira*

¹⁶ *Ibidem*, pàg. 43.

¹⁷ *Ibidem*, pàgs. 47 i 49

¹⁸ *Ibidem*, pàg.51.

Una imatge recent de Marc Granell

a l'entorn i no coneix
la seva memòria,
inauguro aquesta alba lentament,
apaivago ma veu i em dispo
a morir sens remei en la carícia
d'aquesta llum que em dol
tan a espai.

Aquest camí encetat, però, no deixarà en cap moment de dreçar els seus paranys al vianant. La «llum», així mateix, mostrarà el seu caràcter fugisser. La temptació d'abandó es fa palesa en molts poemes de la tercera secció del llibre, «Desig plogut». Tornen l'entotsolament i la soledat, el cansament existencial, la inseguritat i la por davant un món vessat cap al no-res. Un poema com «Cel dubtós»,¹⁹ proper en tants sentits al patetisme existencial de Cesare Pavese, transparenta clarament l'arrel del problema d'aquest cansament existencial: la nostàlgia ontològica, oberta com una ferida a l'ésser del poeta:

Un cel tan llum cansa,
de vegades, tan blau,
tan dubtosament cel.
I cansa la paraula dita sense llavis
i els ulls sempre ombra
i les mans,
dibuixos insòlits
que mai no arriben.
Els núvols.
De vegades cansa no-res.

Aquesta alternativa seguirà persistint, més o menys explícita, en l'obra immediatament posterior de Granell –*notícia de la tribu* (1978), *Refugi absent*

¹⁹ *Ibidem*, pàg. 57. Una de les característiques fonamentals del llenguatge poètic de Marc Granell ens ve donat pel seu grau d'intertextualitat dins el marc dels textos propis. La polifunció dels elements utilitzats varia segons el context. Però, en tot cas, ens mostra l'enorme coherència del codi verbal d'aquest poeta. A tall d'exemple, resulta prou significatiu l'acarament d'aquest poema, «Cel dubtós» –consumació del dubte, el cansament existencial i l'amenaça del no-res–, amb un altre pertanyent a l'últim títol publicat per l'autor: *Versos per Anna* (Bromera Poesia, Alzira, 1998, pàg. 43), cant auroral que sublima l'amor, la figura de l'estimada, i la transformació corporal dels mants, des del batec paneròtic de la natura. La relació dels amants és vista com a celebració i consumació del principi de la vida. Som lluny de la presència desvalguda de *Llarg camí llarg*. O, millor dit, potser aquest últim llibre no és res més que l'àpex de tot el procés iniciàtic formulat a *Llarg camí llarg*. El poema esmentat de *Versos per a Anna*, amb el que Marc Granell clou significativament el llibre, diu així: «per la lluita i per l'amor / el teu amor la teua lluita / la teua pell la teua veu / la teua justícia tan neta / el teu pensament tan llum / les teues venes els teus somnis / el teu cel i el teu infern / els teus llavis la teua / presència que il·lumina».

(1979), *Materials per a una mort meditada* (1980), – tot i que aquests poemaris ho fan a través de la projecció de la ferida pròpia sobre la ferida dels altres, en termes de clara implicació social i política. Això també explicaria l'evolució de Marc Granell en ordre a l'alternativa apuntada. Com ha vist encertadament Francesc Calafat a *Camp de mines* (1991), a partir sobretot de les dues últimes seccions de *Llarg camí llarg* s'entra, amb els tres llibres anteriorment citats, en «una poesia de preocupacions socials i polítiques que expressa el seu desig d'un canvi social radical, en el qual confiava, sense renunciar del tot als seus objectius inicials. Ben aviat l'escepticisme s'anirà apoderant dels seus versos, encara que de tant en tant hi ha una incitació a l'esperança, sinó immediata al menys en el futur. En *Exercici per a una veu* (1983) els poemes es fan més complexos alhora que la perspectiva social es va reduint, per a desaparèixer totalment en els darrers poemes –apareguts en revistes o en *Tria personal* (1990)– que contenen una visió desoladora. Ja en el darrer llibre, apuntava cap a una síntesi de les dues etapes anteriors: poemes de reflexió globalitzadora i poemes amb un cert dibuix autobiogràfic, que transcendeixen l'anècdota o l'experiència per a fer una reflexió general del món segons com ell el veu». i afegeix Calafat: «L'objectiu bàsic de la seva poesia, fins i tot en els poemes polítics, és oferir una visió moral, que Granell considera com un element integrador de la persona completa».²⁰

Tot això és ben cert. Però el que voldríem emfasitzar amb la nostra lectura és que els basaments d'aquesta visió moral, que pass, com hem dit abans, per l'alternativa constant entre la soledat i la complicitat solidària amb la vida i el món, per una arrel pessimista de fons –estratègicament transformada, per una qüestió de sobrevivència, en escepticisme, en actitud estoica o en distanciament irònic–, es gesten a l'entorn de *Llarg camí llarg* i, pel que fa a la seva formulació textual decisiva, prenen cos en tres poemes de la tercera secció del llibre: «Principi i fi», «Lliçó antiga» i «Por».

Aquests tres poemes representen la culminació del viatge d'iniciació de *Llarg camí llarg*. Però, en realitat, tots els poemes de «Desig plogut» conflueixen al mateix corrent. L'agon metafísic desemboca en l'anagnòrisi d'una esperança. Cada senyal de la naturalesa i l'entorn domèstic, per imperceptible que pugui semblar, es transforma en un seguit de petites il·luminacions interiors. El subjecte poètic afirma així el compromís, i també la lluita, a favor de la vida i en la vida; contra la complicitat, en definitiva, d'un morir anònim fet a la mesura de la pèrdua d'identitat i de l'alineació col·lectiva:

Perquè, de vegades,
es mor despert
sabent que es mor
i no ho saps.
I és llavors el morir
una lleu nostàlgia
d'aqueix cos vençut
per a sempre
a la meitat de la seva
única victòria.

És també en aquesta secció, obviamt, on es fan més evidents els recursos del poema narratiu, en visions plenament humanitzades de l'entorn social però, al mateix temps, profundament crítiques. Ho corrobora sense embuts un poema com «Ofici de nit»,²¹ amb la prostitució com a motiu central d'una cerimònia social travessada per la imatge escatològica, enfront d'un ésser consumit per la soledat i la marginació:

Omples els teus ulls, en la nit,
d'anònims silencis
d'ulls estranys,
d'humitat els teus llavis
deserts.
Mai no has sabut saber el teu cos.

Però, com dèiem, tots aquests senyals desafectes no fan altra cosa que testimoniar la convicció moral i el posicionament ètic davant de la vida. Com el seu mateix títol indica, «Principi i fi»,²² el primer dels tres poemesclos citats, anuncia analògicament la fi d'un cicle i el començament d'un altre:

I llavors perceps
una anònima olor
quotidiana,
una apagada remor que abans
no hi escoltaves.
I et venç
una ombra de llum
cremant l'horitzó.

²¹ M. Granell, *op. cit.*, pàg. 73.

²² *Ibidem*, pàg. 61.

I anuncia també el valor de la paraula com a subjecte d'expressió, de coneixement i de comunicació: «Dius mar / i dius veu /.../ Dius terra / i dius homes / .../ Dius poble / i et dius» («Dius»):²³

La Veu poètica afirma la seva reconversió solidària oberta al futur. Un procés d'identitat que començar per l'assumpció del jo i l'acceptació del propi cos. Un cos, cal subratllar-ho, que en Marc Granell abraça, indistintament, la dimensió eròtica, la existencial i moral i, en darrer terme, la socio-política. En aquest exercici de sutura es fonen cos, terra i país, i també el sentiment del temps i el sentiment de la història («Por»):²⁴

Et retornes
quan veus la ferida
de nou massa gran,
oberta.
Creus que és la gent,
com sempre, i demanes
un poc d'espai bru,
un llarg camí llarg,
estones de vent
sense llavis.
Però ho saps. Si la por
t'ha portat fins aquesta
vorada,
el meu enemic era jo
que no vosaltres.

Darrera queden les ombres orfes de llum, mentre l'espai de la vida, en present, se sap únicament possible, nou, des de la llum i l'abolició del passat («Llicó antiga»):²⁵

*Cal jugar amb l'ocell nou,
estrèpit vermell de la matinada.
Moure l'antic silenci dels segles,
absurda història d'un home estrany
fabricant-se el cervell amb cadàvers inútils.
I fer pols la raó dels pares coneguts.
Cal.*

²³ *Ibidem*, pàg. 71.

²⁴ *Ibidem*, pàg. 77.

²⁵ *Ibidem*, pàg. 67.

Cal. Total aquesta memòria reconstruïda i projectada cap al futur no deixava de ser, en els moments en què Marc Granell va escriure *Llarg camí llarg*, un desideràtum llençat a l'esdevenidor. L'obra posterior demostraria que no havia estat debades. El pensament poetitzant de Granell en aquest primer llibre segella, en un sentit de fonamentació de l'obra futura, la seva visió del món i de la vida: a) la condició metafísica i la ferida ontològica de l'ésser; b) el desig d'un retorn a les deus originals; c) el francès del viatge metafísic i la projecció d'aquest fracàsen la imatge totalitzadora de la «soledat del cos» d) la lluita entre el mite i el logos, entre l'individu pensant i l'individu d'acció, entre sentiment del temps i sentiment de la història; e) el vector resultant d'aquesta confrontació s'assumeix dialècticament amb el descobriment del propi cos i els seus límits; f) un descobriment que porta cap a l'alteritat, és a dir, cap a la consciència de que no hi ha valor d'aquest «jo» sense la voluntat de ser «altre» i amb l'altre; g) el viatge mític és substituït per la «quête» de la vida; h) el cos deshabitat de la veu poètica, en una triple dimensió (eròtica, moral i socio-política), s'omple amb la paraula d'aquesta alteritat; i) s'obre un procés de revelació i de reconeixement que aboca el subjecte cap a la participació activa: alteritat eròtica; fonamentació moral; lluita, humanització, dialèctica solidària i contextualització del «jo» dins de la problemàtica quotidiana.

La productivitat crítica d'aquest plantejament, tot i que és força complexa, explica bastant bé la cosmovisió poètica del discurs de Marc Granell. El problema, a tres bandes, de la seva poesia parteix de la contextualització del cos de l'individu dins el territori de la contemporaneïtat, amb el discurs de l'alteritat eròtica, moral i política situat en el seu vèrtex. La voluntat de donar una solució a aquest problema atorga un caràcter eminentment dialògic a aquesta poesia. Diàleg que a *Llarg camí llarg* comença en la instrospecció dialogística del monòleg dramàtic, és a dir, amb la creació d'un «tu» apel·latiu que, exterior al subjecte que parla, facilita el distanciament de la veu lírica i conclou en una major flexibilitat representativa del discurs. Aquest gest dialogístic, en alguns moments mogut per la ironia, no deixa ben mirat de tenir importància si l'entendem com una sortida al cul-de-sac que suscita la crisi del subjecte modern. En el fons, l'intent inicial de fuga de *Llarg camí llarg* no deixava de ser una postura pessimista, afermada en la caiguda dels ideals i, com a reflex romàntic, en la consciència d'inutilitat i de frustració. A la manca de respostes coherents, a la tempació de deixar-se anorrear pel reclam del silenci, Marc Granell respon assajant l'articulació d'un discurs capaç de sostenir una visió coherent de la realitat. Aquesta nova visió descansa en

una pèrdua de la confiança en l'Absolut i en l'afirmació de la continuïtat compromesa entre subjecte creador i context.

En la confluència d'aquesta nova articulació discursiva, Marc Granell no deixarà en cap moment la seva distància descreguda i escèptica enfront de la realitat. Hi ha a *Llarg camí llarg* una necessitat indefugible de bastir una estratègia de supervivència, però des de la convicció de que això no és altra cosa que un simulacre, indefugible èticament i moralment irrenunciable, però, al cap i la fi, el simulacre just per a l'acceptació de la vida. En la noblesa d'aquest gest, que comporta una renúncia i un guany, queda al mateix temps definit el valor del llenguatge poètic i la seva secreta grandesa («La paraula»): Et llegeixes i penses / mai ningú no ha pogut / parlar tant engany. / Però saps que mentint es diu / la veritat...»²⁶